

Prof. dr hab. Marzena Remlein
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Instytut Rachunkowości i Zarządzania Finansami
Katedra Rachunkowości i Rewizji Finansowej

Poznań, 19 grudnia 2022 r.

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Bogny Janik

1. Podstawy formalne recenzji

Podstawy prawne sporządzonej recenzji w postępowaniu habilitacyjnym dr Bogny Janik wyznaczają art.218 – 226 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.).

Podstawę formalną recenzji stanowi pismo z dnia 8 listopada 2022 r., prof. UPP dr hab. Karoliny Pawlak Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, informujące o powołaniu przez Radę Naukową Dyscypliny Ekonomia i Finanse mojej osoby na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr Bogny Janik (WE/4010-11/2022).

Podstawą do przygotowania recenzji były następujące dokumenty:

- pismo przewodnie Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse UPP,
- uchwała nr 50/II/2022 Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse UPP,
- wniosek dr Bogny Janik o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse wraz z załącznikami:
  - dane wnioskodawcy,
  - kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora,
  - autoreferat przedstawiający opis dorobku oraz osiągnięć,
  - potwierdzenie współpracy z prof. dr. Franz Seitz,
  - potwierdzenie współpracy z prof. Hsiang-Lin Chih,

- 4 artykuły napisane we współpracy wraz oświadczeniami współautorów o ich procentowym udziale,
  - wykaz osiągnięć naukowych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny Ekonomia i Finanse,
  - wykaz osiągnięć naukowych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny Ekonomia i Finanse,
  - promesa Rektora Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu,
- monografia pt. *Inwestycje społecznie odpowiedzialne. Typologia krajów europejskich*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022.

2. Informacje o zatrudnieniu Habilitantki

Pani dr Bogna Janik uzyskała tytuł zawodowy magistra w 1984 roku na Wydziale Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, gdzie obroniła pracę magisterską pt. *Wpływ tlenu i temperatury na przemiany kwasów tłuszczowych utwardzonego oleju rzepakowego*. Po studiach, była zatrudniona na stanowisku:

- nauczyciela w Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego w Poznaniu (1992 – 1996),
- inspektora kredytowego w Banku Pekao S.A. (1992 – 1996),
- dyrektora finansowego w spółce AMS S.A. (1996 – 1997).

Dr Bogna Janik swoją karierę naukową rozpoczęła w 1997 r., w którym została zatrudniona na stanowisku asystenta w Katedrze Bankowości Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu. Od 2007 roku, po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych, Habilitantka jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Bankowości i Rynku Finansowego Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu. W latach 2009 – 2013 pełniła funkcję kierownika tej Katedry. Od marca 2022 r. dr B. Janik pełni funkcję pełnomocnika Rektora WSB w Poznaniu ds. Społecznej Odpowiedzialności Uczelni.

14 kwietnia 2022 roku dr Bogna Janik złożyła wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

3. Wymogi prawne wobec osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego

Zgodnie z art.219 ust 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.) stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
  - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
  - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
  - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

3.1. Osoba posiada stopień doktora

Dr Bogna Janik uzyskała stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk ekonomicznych, nadany uchwałą Rady Wydziału Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu) z dnia 1 grudnia 2006 roku.

Podstawę uzyskania stopnia naukowego stanowiła rozprawa doktorska pt. *System rekompensat dla inwestorów giełdowych w Polsce na tle rozwiązań zagranicznych*”, przygotowana pod kierunkiem dr hab. Jana Szambelańczyka, prof. nadzw. AE w Poznaniu. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli dr hab. Marian Żukowski, prof. nadzw. Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie oraz dr hab. Maria Kuchlewska z AE w Poznaniu.

Powyżej przedstawione informacje uprawniają do stwierdzenia, że dr Bogna Janik spełnia pierwszy warunek stawiany osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

3.2. Osoba posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Bogna Janik wskazała monografię pt. *Inwestycje społecznie odpowiedzialne. Typologia krajów europejskich*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022.

Wydawnictwo C.H Beck znajduje się w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe sporządzonym przez Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 roku (poziom I – pozycja 623).

Recenzentem monografii była prof. dr hab. Grażyna Borys.

Recenzja monografii habilitacyjnej sprowadza się do oceny jej podstawowych aspektów, tj.:

- problemu badawczego oraz tematu monografii,
- celu głównego, celów cząstkowych oraz hipotez badawczych,
- rezultatów badawczych.

3.2.1. Ocena problemu badawczego oraz tematu monografii

Inwestorzy podejmują decyzje inwestycyjne, uwzględniając zwłaszcza dwa fundamentalne parametry ekonomiczne, a mianowicie poziom zwrotu kapitału oraz ryzyko. Jednak w ostatnich latach można zauważyć, że podejmowane przez inwestorów decyzje o zaangażowaniu środków finansowych uwzględniają także względy społeczne, środowiskowe, ekologiczne oraz etyczne. Oznacza to, że społecznie odpowiedzialne inwestycje (*Socially Responsible Investments – SRI*) zyskują na znaczeniu i odgrywają coraz większą rolę w realizacji koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (*Corporate Social Responsibility – CSR*). Dotychczasowe badania były poświęcone w szczególności ocenie efektywności SRI oraz ryzyku. Zatem prowadzone rozważania odnosiły się do perspektywy inwestora oraz menedżera, natomiast nie prezentowano perspektywy innych interesariuszy. Ponadto, należy zwrócić uwagę na silne zróżnicowanie w wartości SRI w poszczególnych krajach, w tym również w krajach europejskich. Przyczynę takiego stanu można upatrywać m.in. w przyjęciu różnych wzorców kulturowych, zróżnicowaniu w poziomie rozwoju, podejścia do środowiska, świadomości ekologicznej itp. Przegląd dotychczasowego dorobku naukowego w zakresie SRI pozwala zidentyfikować lukę badawczą odnoszącą się do relacji wartości SRI z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i ekologicznego kraju, z uwzględnieniem wzorców kulturowych. Autorka dostrzega tę lukę i podejmuje próbę jej wypełnienia. Zatem podjęcie badań naukowych, które z jednej strony prezentują rozważania SRI w odniesieniu do perspektywy inwestora, menedżera oraz

interesariuszy (pozostałych – przyp. MR) wewnętrznych i zewnętrznych, z drugiej zaś – identyfikują cechy krajów europejskich oraz czynniki, które mogą przyczynić się do rozwoju SRI, uważam za istotne i aktualne oraz cenne z poznawczego punktu widzenia.

3.2.2. Ocena celu głównego, celów cząstkowych oraz hipotez badawczych

We wstępie monografii Autorka stwierdza „Celem podjętych badań jest opracowanie typologii wybranych krajów europejskich według wartości inwestycji społecznie odpowiedzialnych (mierzonych wartością SRI *per capita*), z uwzględnieniem czynników społeczno-gospodarczych, środowiskowych i kulturowych” (s. 9). Moją uwagę budzi sformułowanie „cel podjętych badań”. Stąd pytanie, czy Autorka ma na myśli cel badań empirycznych, czy cel monografii? Jeśli jest to cel monografii, to mojej ocenie cel główny został sformułowany zbyt „skromnie” w stosunku do podjętych rozważań i uzyskanych osiągnięć. W pracy dokonano zarówno „diagnozy obecnego stanu” poprzez zbadanie:

- 1) związku pomiędzy poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i ekologicznego kraju, z uwzględnieniem wzorców kulturowych,
- 2) przyczyn zróżnicowania SRI w krajach europejskich,

ale także – co należy ocenić bardzo pozytywnie – opracowano wspomnianą typologię wybranych krajów europejskich.

Natomiast, jeśli jest to cel badań empirycznych, to jaki jest cel monografii?

Ponadto, Habilitantka sformułowała sześć celów szczegółowych (pięć celów o charakterze poznawczym i jeden cel aplikacyjny) (s. 9):

- przeanalizowanie SRI na tle zróżnicowania społeczno-gospodarczego, w podejściu do ochrony środowiska i różnorodności kulturowej w wybranych krajach europejskich,
- zbadanie rynku inwestycji społecznie odpowiedzialnych w wybranych krajach europejskich,
- sprawdzenie dochodu i ryzyka społecznie odpowiedzialnych produktów inwestycyjnych (indeksów giełdowych), notowanych na giełdach europejskich,
- opracowanie procedury wyboru potencjalnych zmiennych (cech diagnostycznych) określających poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, różnorodność kulturową, podejście do ochrony środowiska naturalnego,
- ustalenie typologii krajów europejskich, w których cechy diagnostyczne grupują się wokół różnych wartości SRI *per capita*.

Mam pewne wątpliwości co do sposobu w jaki zostały ujęty cel pierwszy. Wspomniana w nim analiza (przeanalizowanie) nie może być celem, gdyż jest środkiem osiągnięcia celu, którym może być np. przegląd lub zbadanie SRI na tle zróżnicowania społeczno-gospodarczego (...). Kolejna uwaga dotyczy celu czwartego, który w mojej ocenie jest tożsamy z głównym celem badań.

Autorka sformułowała hipotezę badawczą zgodnie z którą „Pomimo relatywnie silnie zintegrowanego obszaru europejskiego, wartość inwestycji społecznie odpowiedzialnych w badanych krajach europejskich jest silnie zróżnicowana, co wynika z poziomu i struktury rozwoju tych krajów, istniejących wzorców kulturowych oraz poziomu społecznej dojrzałości ekologicznej” (s. 10). W odniesieniu do hipotezy głównej nasuwają się pewne uwagi natury metodycznej. Po pierwsze, w mojej ocenie, zbędna jest część „wprowadzająca” o treści „Pomimo relatywnie silnie zintegrowanego obszaru europejskiego”, po drugie – bardziej klarowne było by sformułowanie „wartość inwestycji społecznie odpowiedzialnych w badanych krajach europejskich **zależy od** (1) poziomu i struktury rozwoju tych krajów, (2) istniejących wzorców kulturowych oraz (3) poziomu społecznej dojrzałości ekologicznej”. Wówczas każda przywołana zmienna niezależna mogłaby stanowić przedmiot weryfikacji hipotez cząstkowych.

Autorka sformułowała trzy hipotezy cząstkowe:

HC1: Kraje Europy Środkowo-Wschodniej wykazują wspólne cechy w podejściu do etycznych finansów, co wynika z poziomu i struktury rozwoju tych krajów oraz istniejących wzorców kulturowych.

HC2: Kraje Europy Zachodniej wykazują wspólne cechy w podejściu do etycznych finansów, co wynika z poziomu i struktury rozwoju tych krajów oraz istniejących wzorców kulturowych.

HC3: Kraje nordyckie wykazują szczególne wspólne cechy w podejściu do etycznych finansów, co wynika z istniejących wzorców kulturowych oraz społecznej dojrzałości ekologicznej.

Moje uwagi dotyczące hipotez cząstkowych odnoszą się do:

- 1) podziału krajów europejskich na trzy grupy. Opracowanie typologia krajów europejskich było celem badań, zatem oczekiwałabym, że wyniki badań autorskich pozwolą m.in. na zidentyfikowanie takich grup,

- 2) w hipotezie głównej, podobnie jak w całej pracy, przedmiotem badań są SRI, natomiast w hipotezach cząstkowych brak choćby wzmianki na temat SRI, natomiast mowa o „podejściu do etycznych finansów”,
- 3) w HC1 i HC2 jako zmienne niezależne przyjęto „poziom i strukturę rozwoju tych krajów oraz istniejące wzorce kulturowe”, natomiast brak zmiennej niezależnej jaką Autorka przyjęła w HG „poziom społecznej dojrzałości ekologicznej”. Nasuwa się zatem pytanie: dlaczego w odniesieniu do krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Zachodniej ta zmienna została zignorowana?
- 4) W HC3 jako zmienną niezależną przyjęto „poziom społecznej dojrzałości ekologicznej”, natomiast brak wzmianki na temat „poziomu i struktury rozwoju tych krajów oraz istniejących wzorców kulturowych”. Zatem nasuwa się pytanie jak powyżej: dlaczego w odniesieniu do krajów nordyckich te zmienne zostały pominięte?

3.2.3. Ocena rezultatów badawczych

Za najważniejsze osiągnięcie recenzowanej monografii uznaję autorską typologię krajów europejskich według wartości SRI z uwzględnieniem czynników społeczno-gospodarczych, środowiskowych i kulturowych. Ponadto do rezultatów badawczych Habilitantki zaliczam:

- przegląd dorobku naukowego w zakresie społecznie odpowiedzialnych inwestycji i prezentację zagadnień SRI w odniesieniu do teorii zarówno rynku kapitałowego, jak i innych teorii ekonomicznych,
- odniesienie prowadzonych rozważań do głównych grup interesariuszy, tj. inwestora, menedżera, interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,
- opracowanie procedury wyboru cech diagnostycznych, określających poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, różnorodność kulturową, podejście do ochrony środowiska naturalnego w relacji do inwestycji społecznie odpowiedzialnych,
- dobór cech diagnostycznych aproksymujących poziom rozwoju inwestycji społecznie odpowiedzialnych,
- wskazanie rekomendacji i postulatów adresowanych do władzy ustawodawczej i wykonawczej, jak i jednostek gospodarczych.

Aktualność i ważność z naukowego punktu widzenia podjętej w monografii tematyki badawczej oraz jej walory poznawcze, zastosowana metodyka oraz interpretacja wyników badań, pomimo kilku krytycznych (dyskusyjnych) uwag pozwalają na sformułowanie pozytywnej oceny

przedstawionej do recenzji monografii habilitacyjnej i uznać ją jako mającą znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse.

Odnosząc się do drugiego z wymagań stawianych osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego, stwierdzam, iż w mojej opinii dr Bogna Janik spełnia ten warunek.

3.3. Osoba wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Oceniając aktywność naukową dr Bogny Janik po uzyskaniu stopnia doktora należy wskazać na opublikowanie łącznie 51 opracowań naukowych, w tym:

1. Autorskich prac:

- 2 monografie,
- 6 rozdziałów w pracach zbiorowych,
- 19 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych,
- 3 publikacje w materiałach konferencyjnych.

2. Współautorskich prac:

- 4 rozdziały w pracach zbiorowych,
- 12 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych,
- 5 publikacji w materiałach konferencyjnych.

Dr Bogna Janik była również redaktorem 2 monografii (książek, prac zbiorowych).

Kandydatka posiada w swoim dorobku 2 prace w czasopismach naukowych posiadających Impact Factor. Sumaryczny IF Habilitantki wynosi 8.847. Jej wskaźniki cytowania oraz indeks Hirscha wynoszą odpowiednio - według:

- Web of Science – 10 (2)
- Scopus – 4 (2)
- Google Scholar – 70 (5)

Wśród czasopism, w których dr Bogna Janik publikowała można wskazać m.in. *Finance Research Letters* (IF 5.596), *Sustainability* (IF 3.251), *Economic and Environmental Studies*, *Studia Oeconomia Posnaniensia*, *Finanse*, *Rynki Finansowe*, *Ubezpieczenia*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, *Studia Ekonomiczne Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*.

Dr Bogna Janik aktywnie uczestniczyła w konferencjach naukowych krajowych (16) i międzynarodowych (zagranicznych – 11 oraz organizowanych w Polsce – 14). Rezultatem uczestnictwa w konferencjach są publikacje w materiałach konferencyjnych (8).

Habilitantka brała udział w pracach zespołów badawczych (pełniąc funkcję kierownika projektu) realizujących projekty, które zostały złożone na konkursy, lecz nie uzyskały dofinansowania:

- projekty zagraniczne (3):
  - *Work and employment of people 50+ in the practical operations of socially responsible companies*, 2012, konsorcjum: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, SINTEF Technology and Society w Trondheim, Norwegia, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konkurs: *Polsko-Norweska Współpraca Badawcza w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014*.
  - *Implementing eco-innovation in socially responsible companies*, 2013, konsorcjum: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, College of Business National Taipei, kierownik ze strony tajwańskiej: Hsiang-Li Chih. Konkurs: *Polsko-Tajwański konkurs na dwustronne projekty badawcze*.
  - *G-PRO INDEX to support green economy for sustainable development*, 2014, konsorcjum: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, College of Business National Taipei, kierownik ze strony tajwańskiej: Hsiang-Li Chih. Konkurs: *Polsko-Tajwański konkurs na dwustronne projekty badawcze*.
- projekty krajowe (3):
  - *Badanie efektów włączenia spółek do indeksów społecznie odpowiedzialnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*. Konkurs OPUS 4, 2012,
  - *Wpływ społecznej odpowiedzialności na stopy zwrotu spółek i portfeli spółek w Europie Środkowo-Wschodniej*. Konkurs OPUS 5, 2013,
  - *Analiza porównawcza indeksów spółek społecznie odpowiedzialnych i innych indeksów spółek giełdowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*. Konkurs OPUS 6, 2013.

Ponadto, Habilitantka realizowała projekty badawcze w ramach tzw. badań statutowych:

- *Ekoinnowacje w praktyce funkcjonowania spółek notowanych w ramach indeksu RESPECT*, 2014/2015, Źródło finansowania: WSB – dotacja statutowa MNiSW,

- *Uwarunkowania i wyzwania gospodarki Niskoemisyjnej*, 2016/2017. Źródło finansowania: WSB - dotacja statutowa MNiSW,
- *Wielowymiarowa analiza czynników determinujących zachowanie inwestorów społecznie odpowiedzialnych*, 2018. Źródło finansowania: WSB – środki na działalność naukową.

Oceniając aktywność naukową dr Bogny Janik realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej należy wskazać staże naukowe realizowane w uczelniach zagranicznych:

- University of Tromso, Norwegia (21-30.04.2010 r.),
- Amberg-Weiden University of Applied Sciences, Niemcy (29.11-3.12. 2010 r.),
- London School of Economics, London, Wielka Brytania (16-22.08.2011 r.).

Z punktu widzenia realizacji aktywności naukowej na innej uczelni należy również wskazać, iż dr Bogna Janik jest współautorem artykułów przygotowanych wspólnie z pracownikiem Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Podsumowując, stwierdzam że warunek trzeci odnoszący się do istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, został spełniony w stopniu satysfakcjonującym.

4. Końcowa konkluzja

Konkludując wyrażam opinię, że przedstawione przez dr Bognę Janik osiągnięcie naukowe pt. *Inwestycje społecznie odpowiedzialne. Typologia krajów europejskich*, stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse. Ponadto, mając na uwadze wymogi prawne stawiane osobie ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego stwierdzam, że Habilitantka spełnia omówione w recenzji trzy kryteria, wynikające z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. W związku z powyższym **popieram wniosek o dalsze procedowanie w postępowaniu w sprawie nadania dr Bognie Janik stopnia doktora habilitowanego**.

